

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора,
професора кафедри іноземних мов і перекладу,
в.о. декана Гуманітарно-мистецького факультету
Державного університету «Київський авіаційний інститут»

Мельник Наталії Іванівни, на дисертацію

ЯНЕВСЬКОГО ВЯЧЕСЛАВА ОЛЕКСАНДРОВИЧА

**«Формування естетичної культури молодших школярів у процесі
навчальних занять із хореографії»** на здобуття наукового ступеня вищої освіти
доктора філософії в галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю
011 «Освітні, педагогічні науки»

Актуальність теми дослідження та її доцільність. У ХХІ столітті розвиток світової та національної освітньої спільноти характеризується інтенсивними процесами соціокультурної модернізації, цифровізації суспільного буття та глобальної інтеграції. Трансформаційні зрушення, зумовлені сучасними соціально-економічними, політичними викликами та гуманітарними кризами, формують нову реальність, яка вимагає відходу від вузькопрагматичних освітніх моделей на користь цілісного, гармонійного розвитку особистості.

У цих динамічних умовах володіння виключно технологічними чи утилітарними компетентностями перестає бути достатнім для повноцінної життєдіяльності й соціалізації індивіда. Особливої ваги та статусу необхідної архітектоніки особистості набуває культурна компетентність, здатність до емоційно-ціннісного самовираження та сформованість естетичної культури як базового регулятора духовного становлення людини. У контексті зазначеного важливо відзначити, що молодший шкільний вік є унікальним сенситивним періодом для психоемоційного та художньо-образного розвитку. У цей час активно формуються рефлексивні механізми, художнє мислення, артикуляція тілесної експресії, інтуїтивні аксіологічні узагальнення, а також базові паттерни творчої взаємодії з навколишньою дійсністю. Особливої ваги в цей період набуває мистецька діяльність, зокрема

хореографія, яка інтегрує в собі кінестетичний, музичний та візуально-образний компоненти, забезпечуючи синергетичний ефект у розвитку дитини.

Раннє занурення в хореографічно-ігрове та креативно-імпровізаційне середовище принципово відрізняється від традиційного репродуктивного навчання. Воно передбачає функціонування мистецтва руху в реальних художньо-комунікативних ситуаціях, що забезпечує внутрішню ситуативну мотивованість дитини, її глибоку емоційну залученість та формування індивідуальних творчих намірів. За таких умов хореографія не виступає лише механічним набором рухових вправ, а стає дієвим інструментом повсякденного самовираження, збагачення естетичного досвіду та подолання емоційної деструкції, викликаній сучасними стресогенними чинниками. З огляду на це, дослідження В. О. Яневського, присвячене теоретико-методичному обґрунтуванню педагогічної системи формування естетичної культури молодших школярів, є надзвичайно своєчасним, інноваційним та дидактично доцільним. Воно безпосередньо корелює зі стратегічними векторами законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепції «Нова українська школа» та європейськими рекомендаціями щодо розвитку ключових компетентностей для навчання впродовж життя, де культурна обізнаність трактується як фундамент соціальної адаптації та збереження національно-культурної ідентичності особистості.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у комплексному розв'язанні актуальної науково-педагогічної проблеми формування естетичної культури молодших школярів у процесі навчальних занять із хореографії. У дослідженні *вперше*: теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено цілісну концепцію формування естетичної культури дітей молодшого шкільного віку засобами хореографічного мистецтва, що враховує вікові, психолого-педагогічні та соціокультурні особливості розвитку особистості в умовах сучасного освітнього простору; *уперше* визначено сутність і структуру естетичної культури молодшого школяра як інтегрального особистісного утворення, що забезпечує здатність дитини до естетичного сприймання, емоційного переживання, ціннісного оцінювання та творчого відтворення явищ дійсності й мистецтва у процесі художньо-рухової

діяльності. Структуру досліджуваного феномену представлено в єдності когнітивно-гносеологічного, аксіологічно-емоційного та естетично-діяльнісного компонентів, взаємодія яких забезпечує гармонійний розвиток особистості, формування її художньо-естетичного досвіду та готовності до творчої самореалізації. Теоретично обґрунтовано та експериментально підтверджено ефективність комплексу педагогічних умов формування естетичної культури молодших школярів у процесі хореографічної діяльності, до яких віднесено: збагачення змісту навчання емоційно-естетичними смислами та художньо-образними компонентами; створення креативно-імпровізаційного освітнього середовища, спрямованого на розвиток творчої активності та естетичного самовираження учнів; розвиток професійно-методичної готовності педагога до організації естетико-виховної діяльності; забезпечення системної інтеграції мистецького компонента в освітній простір дитини; поєднання рухового, художнього та соціокультурного досвіду учнів; підтримку внутрішньої мотивації до творчої діяльності та розвитку індивідуального художнього потенціалу. Розроблено та науково обґрунтовано модель формування естетичної культури молодших школярів засобами хореографії, яка охоплює теоретико-концептуальний, змістово-процесуальний, програмно-методичний і діагностико-результативний блоки та забезпечує цілісність, системність і послідовність педагогічного впливу.

Дисертантом визначено критерії, показники та рівні сформованості естетичної культури молодших школярів. Критеріальну основу становлять когнітивно-гносеологічний, аксіологічно-емоційний та естетично-діяльнісний критерії. На цій підставі схарактеризовано рецептивно-відтворювальний, продуктивно-інтерпретаційний і творчо-аксіологічний рівні розвитку естетичної культури особистості.

У процесі дослідження здійснено комплексний аналіз еволюції наукових підходів до розуміння феномену естетичної культури в межах філософського, естетичного, психологічного та педагогічного знання, що дало змогу довести його міждисциплінарний характер та уточнити змістові характеристики відповідного поняття в контексті сучасної освіти.

Встановлено, що специфіка формування естетичної культури дітей молодшого шкільного віку детермінується особливостями психомоторного, емоційного та когнітивного розвитку особистості, а також педагогічним потенціалом хореографічної діяльності як засобу інтеграції художнього, рухового та соціокультурного досвіду. У зв'язку з цим виокремлено природні механізми засвоєння мистецтва руху: сприйняття музично-ритмічної структури, кінестетичне та архітектонічне розрізнення образів, семантизацію пластичної лексики, інтуїтивне засвоєння композиційної структури танцю. Доведено, що функціонування зазначених механізмів забезпечує ефективне опанування хореографічної діяльності без надмірного когнітивного та фізичного навантаження на дитину.

Обґрунтовано позитивний вплив систематичних занять хореографією на розвиток когнітивної та психосоматичної сфер особистості молодшого школяра. Встановлено, що залучення дітей до художньо-рухової діяльності сприяє розвитку просторової уваги, концентрації, логічного й дивергентного мислення, креативності, навичок саморегуляції, планування та самоконтролю.

Розроблено та апробовано комплексний діагностичний інструментарій для визначення рівня сформованості естетичної культури молодших школярів, який забезпечує об'єктивне оцінювання розвитку її структурних компонентів і дозволяє здійснювати моніторинг результативності педагогічного впливу. Емпірично підтверджено, що молодший шкільний вік є сенситивним періодом для формування стійких основ естетичної культури особистості, системи її ціннісних орієнтацій, поведінкових установок та творчих практик.

Через уточнення змісту і співвідношення понять «естетична культура молодшого школяра», «культурна компетентність», «мистецька компетентність» та «художньо-рухова діяльність», визначено критерії їх розмежування та взаємозв'язку. В. Яневським доведено доцільність розгляду естетичних знань як системи когнітивного досвіду особистості, а естетичної культури – як інтегрального результату їх практичної реалізації у творчій діяльності.

На схвалення заслуговують поглиблені наукові уявлення про сутність креативно-імпровізаційного освітнього середовища як багатовимірної педагогічної

системи, що поєднує просторові, комунікативні, мотиваційні, культурні та суб'єкт-суб'єктні чинники розвитку дитини і створює умови для її гармонійного художньо-естетичного становлення.

Подальшого розвитку набули наукові положення щодо закономірностей, принципів, форм, методів і прийомів хореографічного навчання як ефективного засобу естетичного виховання молодших школярів через удосконалені методичні підходи до використання художньо-рухової імпровізації, створення танцювальних етюдів, образно-асоціативних вправ, колективних і парних форм творчої діяльності, методів емоційної актуалізації, рефлексивного оцінювання та художньо-творчої взаємодії, що забезпечують єдність емоційного переживання, художньо-образного мислення та творчого самовираження особистості в процесі хореографічної діяльності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації «Формування естетичної культури молодших школярів у процесі навчальних занять із хореографії», є високим і забезпечується цілісністю методологічної концепції дослідження, її логічною узгодженістю з метою, завданнями, об'єктом, предметом та гіпотезою наукового пошуку.

Методологічну основу дисертаційної роботи становить комплекс взаємопов'язаних теоретичних, емпіричних і статистичних методів дослідження, застосування яких забезпечило всебічне вивчення проблеми формування естетичної культури молодших школярів у процесі навчальних занять із хореографії.

Наукова достовірність одержаних результатів забезпечується опорою на значний масив філософських, психолого-педагогічних, мистецтвознавчих та методичних джерел, логікою організації дослідно-експериментальної роботи, валідністю діагностичного інструментарію, коректним застосуванням методів математичної статистики, а також апробацією та впровадженням результатів дослідження в освітню практику.

Особливої уваги заслуговує ґрунтовність теоретичного аналізу проблеми. На с. 27-33 основного тексту дисертаційної роботи автором здійснено комплексне вивчення наукових підходів до розуміння феномену естетичної культури особистості

у філософському, естетичному, психологічному та педагогічному дискурсах. Ґрунтовно проаналізовано наукові праці, присвячені проблемам естетичного виховання, художньо-творчого розвитку дітей, мистецької освіти та хореографічної діяльності як засобу особистісного становлення молодших школярів, що дало підґрунтя дисертанту уточнити зміст поняття «естетична культура молодшого школяра», визначити його структурні компоненти та обґрунтувати педагогічний потенціал хореографічного мистецтва у формуванні естетично розвиненої особистості.

Вважаємо, що вагомим науковим результатом є розроблення В. Яневським критеріально-діагностичного апарату дослідження (с. 83-94); визначення когнітивно-гносеологічного, аксіологічно-емоційного та естетично-діяльнісного критеріїв, відповідних показників і рівнів сформованості естетичної культури молодших школярів забезпечило можливість комплексного оцінювання досліджуваного феномену. Відмітимо, що чіткість критеріальної бази, логічність побудови діагностичних процедур і відповідність інструментарію меті дослідження сприяють достовірності та об'єктивності отриманих результатів.

Емпірична частина дисертації характеризується методичною виваженістю та логічною послідовністю. Ретельно продумана архітектоніка дослідження дозволила дисертанту послідовно спланувати експериментальну роботу здійснювалася поетапно та була спрямована на перевірку ефективності запропонованих педагогічних умов формування естетичної культури молодших школярів у процесі навчальних занять із хореографії. Особливої цінності набуває розроблення та впровадження авторської моделі, яка поєднує теоретико-концептуальний, програмно-методичний і діагностико-результативний блоки та забезпечує системний характер педагогічного впливу.

Науково обґрунтованими видаються запропоновані педагогічні умови формування естетичної культури молодших школярів (с. 127-137), а саме: збагачення змісту хореографічної діяльності емоційно-естетичними смислами та художніми образами; створення креативно-імпровізаційного освітнього середовища, що стимулює творчу активність та естетичне самовираження учнів; розвиток

професійно-методичної готовності вчителя до організації естетико-виховної діяльності. Важливо, що зазначені умови не лише теоретично обґрунтовані, а й отримали експериментальне підтвердження своєї результативності.

Переконливими є результати формувального експерименту, які засвідчили позитивну динаміку розвитку всіх структурних компонентів естетичної культури учнів експериментальних груп, що представлено на с. 182-190 основного тексту дисертації. Отримані дані свідчать про підвищення рівня естетичного сприймання, емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва, розвитку художньо-образного мислення, творчої активності та здатності до естетичного самовираження засобами хореографічної діяльності, що беззаперечно підтверджує ефективність запропонованої моделі та обґрунтованість висунутої гіпотези дослідження.

Аналіз наукових публікацій здобувачки свідчить про належний рівень апробації результатів дослідження. Основні положення дисертації відображено у фахових наукових виданнях України та зарубіжних виданнях, а також представлено на міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференціях. Це засвідчує наукову зрілість В. Яневського, його здатність до критичного осмислення отриманих результатів та інтеграції їх у сучасний науковий і освітній дискурс.

Отже, ґрунтовність теоретичного аналізу, концептуальна цілісність дослідження, логічність побудови експериментальної роботи, валідність діагностичного інструментарію, достовірність отриманих результатів та їх практична апробація дають підстави стверджувати, що дисертаційне дослідження «Формування естетичної культури молодших школярів у процесі навчальних занять із хореографії» характеризується високим рівнем наукової обґрунтованості, методологічної виваженості та практичної значущості. Автор продемонстрував здатність до комплексного наукового аналізу педагогічних явищ, концептуального осмислення проблеми естетичного розвитку особистості та розроблення ефективних педагогічних механізмів формування естетичної культури молодших школярів засобами хореографічного мистецтва.

Вірогідність основних положень і висновків дисертаційного дослідження, присвяченого формуванню естетичної культури молодших школярів у процесі

навчальних занять із хореографії, забезпечується цілісною методологією наукового пошуку, що поєднує системний, особистісно орієнтований, культурологічний, діяльнісний та компетентнісний підходи. Наукова достовірність результатів досягнута завдяки комплексному використанню теоретичних, емпіричних і статистичних методів дослідження, адекватних меті, завданням та предмету наукової роботи.

У дослідженні здійснено ґрунтовний аналіз філософської, культурологічної, психолого-педагогічної та мистецтвознавчої літератури, що дозволило визначити теоретичні засади формування естетичної культури молодших школярів, уточнити зміст і структуру досліджуваного феномену та обґрунтувати педагогічний потенціал хореографічного мистецтва як засобу естетичного розвитку особистості. Важливою складовою наукового пошуку стало розроблення структурно-функціональної моделі формування естетичної культури молодших школярів, визначення критеріїв, показників і рівнів її сформованості, а також створення відповідного діагностичного інструментарію для комплексної оцінки досліджуваного явища.

Достовірність отриманих результатів забезпечується поетапною організацією педагогічного експерименту, який охоплював констатувальний, формувальний та контрольний етапи. Експериментальна перевірка здійснювалася в природних умовах освітнього процесу та передбачала порівняння показників контрольної й експериментальної груп. Узгодженість теоретичних положень із результатами дослідно-експериментальної роботи підтверджується виявленою позитивною динамікою розвитку когнітивно-гносеологічного, аксіологічно-емоційного та естетично-діяльнісного компонентів естетичної культури молодших школярів.

Обґрунтованість наукових положень дисертації підтверджується також використанням методів математичної статистики для перевірки результатів педагогічного експерименту. Застосування критерію χ^2 Пірсона засвідчило статистично значущі відмінності між результатами контрольної та експериментальної груп, що дозволяє стверджувати про ефективність запропонованих педагогічних умов

і розробленої моделі формування естетичної культури молодших школярів у процесі хореографічної діяльності.

Наукові результати дослідження пройшли належну апробацію на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, семінарах та круглих столах, а їх основні положення відображені у наукових публікаціях автора. **Практична значущість роботи** підтверджується впровадженням розробленої педагогічної системи в освітню діяльність закладів загальної середньої освіти та використанням її положень у процесі організації навчальних занять із хореографії.

Отримані результати свідчать про високий рівень наукової підготовки дисертантки, її здатність до самостійного здійснення комплексних педагогічних досліджень, концептуального осмислення проблем естетичного розвитку особистості та розроблення ефективних педагогічних механізмів формування естетичної культури дітей молодшого шкільного віку.

Оцінка змісту та ступеня завершеності дисертації

Дисертаційна робота присвячена актуальній та суспільно значущій проблемі формування естетичної культури молодших школярів у процесі навчальних занять із хореографії. Дослідження виконано на високому науково-теоретичному та методологічному рівні, характеризується логічною послідовністю викладу матеріалу, внутрішньою цілісністю, структурною завершеністю та належним рівнем наукової аргументації.

Структура дисертації є традиційною для педагогічних досліджень і включає вступ, три розділи, висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел та додатки. Логіка побудови роботи забезпечує послідовне розкриття досліджуваної проблематики: від теоретичного осмислення феномену естетичної культури молодших школярів та визначення потенціалу хореографічного мистецтва до розроблення педагогічних умов, моделі їх реалізації та експериментальної перевірки ефективності.

Характеристика першого розділу

Перший розділ дисертації має фундаментальний теоретико-методологічний характер і присвячений аналізу наукових засад формування естетичної культури

молодших школярів. На основі широкого кола філософських, культурологічних, психологічних, педагогічних і мистецтвознавчих джерел дисертантом здійснено ґрунтовне осмислення феномену естетичної культури як складного інтегративного утворення особистості.

Безперечною перевагою розділу є системне уточнення категоріально-понятійного апарату дослідження. В. Яневським проаналізовано та конкретизовано зміст понять «культура», «естетична культура», «естетичне виховання», «естетичний розвиток», що дозволило сформулювати цілісне бачення досліджуваного феномену. Естетична культура обґрунтовано розглядається як інтегральна характеристика особистості, яка поєднує систему знань, емоційно-ціннісних ставлень і способів творчої діяльності та виявляється у здатності людини сприймати, оцінювати, інтерпретувати й творчо перетворювати дійсність відповідно до категорій прекрасного.

Важливим науковим здобутком автора є розкриття структури естетичної культури молодших школярів через взаємодію трьох взаємопов'язаних компонентів: когнітивно-гносеологічного, аксіологічно-емоційного та естетично-діяльнісного. Переконаливо доведено, що лише їхня цілісна взаємодія забезпечує гармонійний естетичний розвиток особистості дитини молодшого шкільного віку (с. 43-63).

Особливу цінність становить обґрунтування педагогічного потенціалу хореографічного мистецтва. В. Яневський переконливо демонструє, що хореографія як синтетичний вид мистецтва органічно поєднує музику, рух і художній образ, забезпечуючи комплексний вплив на інтелектуальну, емоційну та діяльнісну сфери особистості. Аргументовано доведено, що саме через хореографічну діяльність дитина набуває досвіду емоційного переживання художнього образу, формує естетичні цінності та розвиває здатність до творчого самовираження.

Загалом перший розділ створює міцне теоретичне підґрунтя для подальшого обґрунтування педагогічних умов формування естетичної культури молодших школярів та розроблення відповідної педагогічної системи.

Другий розділ присвячено розробленню методологічних засад дослідно-експериментальної роботи та діагностиці стану сформованості естетичної культури молодших школярів.

Позитивно слід відзначити чіткість і наукову обґрунтованість розробленого діагностичного апарату. Дисертантом визначено критерії, показники та рівні сформованості естетичної культури відповідно до її структурної організації. Запропоновані когнітивно-гносеологічний, аксіологічно-емоційний та естетично-діяльнісний критерії повною мірою відображають сутність досліджуваного явища та дозволяють комплексно оцінити його розвиток.

Особливої уваги заслуговує розроблений авторський діагностичний інструментарій, який включає анкетування педагогів і батьків, педагогічне спостереження, творчі завдання художньо-рухового характеру, проєктивні методики та спеціально розроблені діагностичні вправи. Такий комплексний підхід забезпечив високий рівень об'єктивності отриманих результатів.

Під час констатувального етапу експерименту автором здійснено ґрунтовний аналіз вихідного стану сформованості естетичної культури молодших школярів. Отримані результати засвідчили переважання середнього та низького рівнів сформованості досліджуваної якості, що підтвердило необхідність розроблення спеціальної педагогічної системи та впровадження цілеспрямованих педагогічних умов.

Важливим результатом другого розділу є наукове обґрунтування педагогічних умов формування естетичної культури молодших школярів, серед яких особливе значення мають: збагачення змісту хореографічної діяльності емоційно-естетичними смислами; створення креативно-імпровізаційного середовища; розвиток професійно-методичної готовності педагога до реалізації естетико-виховної функції.

Загалом другий розділ відзначається високим рівнем методологічної культури, логічністю побудови та практичною спрямованістю.

Характеристика третього розділу

Третій розділ є кульмінаційною частиною дисертаційного дослідження, у якій представлено модель реалізації педагогічних умов формування естетичної культури

молодших школярів, описано зміст формувального етапу експерименту та здійснено аналіз його результатів.

Наукову цінність становить розроблена В. Яневським структурно-функціональна модель формування естетичної культури молодших школярів, яка включає взаємопов'язані теоретико-концептуальний, програмно-методичний та діагностико-результативний блоки. Запропонована модель вирізняється логічністю, системністю та практичною придатністю до впровадження в освітній процес.

Формувальний експеримент характеризується високим рівнем організаційно-методичного забезпечення. Реалізація педагогічних умов здійснювалася комплексно та була спрямована на розвиток усіх структурних компонентів естетичної культури. Особливу увагу приділено створенню творчого освітнього середовища, розвитку імпровізаційної діяльності учнів, формуванню їхнього емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва та вдосконаленню професійної компетентності педагогів.

Результати контрольного етапу експерименту переконливо підтвердили ефективність запропонованої педагогічної системи. У експериментальній групі зафіксовано статистично значуще зростання показників за всіма критеріями сформованості естетичної культури. Особливо важливим є суттєве збільшення кількості учнів із високим (творчо-аксіологічним) рівнем та значне зменшення частки школярів із низьким рівнем сформованості досліджуваної якості.

Достовірність результатів підтверджена методами математичної статистики, зокрема застосуванням критерію χ^2 Пірсона, що засвідчує наукову обґрунтованість зроблених висновків.

Загальна оцінка дисертації

Дисертація є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому успішно розв'язано актуальну науково-педагогічну проблему формування естетичної культури молодших школярів у процесі навчальних занять із хореографії.

Робота характеризується високим рівнем теоретичного узагальнення, належною методологічною базою, логічністю викладу, достатньою доказовістю наукових положень та практичною значущістю отриманих результатів. Автором здійснено

вагомий внесок у розвиток теорії естетичного виховання, мистецької освіти та педагогіки початкової школи.

Результати дослідження мають не лише теоретичну цінність, а й значний практичний потенціал, оскільки можуть бути використані у діяльності закладів загальної середньої освіти, мистецьких шкіл, центрів творчого розвитку дітей, а також у системі професійної підготовки та підвищення кваліфікації педагогів-хореографів.

Загалом дисертаційна робота справляє позитивне враження, вирізняється науковою новизною, концептуальною цілісністю, методологічною виваженістю та високим рівнем завершеності.

Проведений аналіз дисертаційної роботи дає підстави констатувати дотримання здобувачкою принципів академічної доброчесності на всіх етапах виконання дослідження. У тексті дисертації не виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації чи фальсифікації результатів дослідження. Використання наукових джерел здійснено коректно, із належним посиланням на праці вітчизняних і зарубіжних учених, а характер цитування та опрацювання наукової літератури відповідає сучасним вимогам академічної етики та доброчесності. Текстові запозичення мають нормативний характер, належним чином оформлені та не впливають на самостійність отриманих наукових результатів.

Дисертаційне дослідження виконано українською мовою з дотриманням вимог сучасного наукового стилю викладу. Робота характеризується високою мовною культурою, точністю термінологічного апарату, коректністю використання наукових дефініцій та логічною послідовністю представлення результатів дослідження. Дослідник демонструє належний рівень володіння науковою педагогічною термінологією, здатність до аргументованого викладу наукових положень, їх критичного осмислення та узагальнення.

Структура дисертації вирізняється логічною впорядкованістю та концептуальною завершеністю. Архітектоніка роботи відповідає логіці наукового дослідження та забезпечує послідовне розкриття поставленої проблеми: від теоретичного обґрунтування феномену естетичної культури молодших школярів і

визначення педагогічного потенціалу хореографічного мистецтва до розроблення педагогічних умов, побудови структурно-функціональної моделі та експериментальної перевірки її ефективності. Виклад матеріалу є послідовним, аргументованим і змістовно насиченим, а сформульовані висновки до розділів і загальні висновки відзначаються повнотою, логічною узгодженістю та відповідністю отриманим результатам.

Оформлення дисертації відповідає чинним нормативним вимогам до підготовки дисертаційних досліджень та рекомендаціям Міністерства освіти і науки України. Таблиці, рисунки, додатки та список використаних джерел належним чином структуровані й органічно інтегровані в загальну логіку дослідження.

Дисертаційна робота є результатом самостійної науково-дослідної діяльності здобувачки. Усі основні наукові положення, теоретичні узагальнення, висновки та практичні рекомендації сформульовані В. Яневським особисто й відображають її власний науковий пошук. У працях, підготовлених у співавторстві, у дисертації використано лише ті результати, що становлять особистий внесок здобувачки та безпосередньо пов'язані з предметом дослідження.

Основні результати дисертаційного дослідження достатньо мірою апробовані та висвітлені в наукових публікаціях дослідника. Наукові положення, що характеризують новизну та практичну значущість дослідження, відображено у 7 наукових працях, серед яких 4 статті опубліковано у фахових наукових виданнях України, включених до переліку наукових фахових видань, затверджених Міністерством освіти і науки України, та 3 статті – у зарубіжних і міжнародних наукових виданнях. Опубліковані праці достатньо повно відображають зміст проведеного дослідження, його теоретичні засади, результати експериментальної роботи та сформульовані В. Яневським висновки.

Результати дослідження пройшли належну апробацію в науковому середовищі. Основні положення дисертації були представлені та обговорені на всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях, що знайшло відображення у 7 публікаціях апробаційного характеру. Такий рівень наукової

комунікації свідчить про належне оприлюднення результатів дослідження, їх фахове обговорення та позитивне сприйняття науковою спільнотою.

Отже, зміст дисертації, рівень її наукового опрацювання, обсяг та якість наукових публікацій, а також результати апробації дають підстави стверджувати, що основні результати дослідження достатньою мірою висвітлені в наукових працях дослідника, а дисертаційна робота відповідає вимогам, що ставляться до наукових досліджень такого рівня.

Дискусійні положення та зауваження. Високо оцінюючи дисертаційне дослідження, відзначаючи його наукову новизну, практичну значущість, логічність побудови, аргументованість висновків та належний рівень теоретичного й методичного опрацювання проблеми, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження, рекомендації та бачення, що мають дискусійний характер і спрямовані на подальше вдосконалення представленої роботи.

1. Педагогічні умови обґрунтовуються в кінці другого розділу (2.3), а модель їх реалізації – на початку третього (3.1). На наш погляд, логіка викладу була б більш обґрунтованою, якби опис моделі безпосередньо супроводжувався детальним розкриттям кожної з обґрунтованих умов, що допомогло б уникнути певного дублювання теоретичних положень у цих підрозділах.

2. Оскільки хореографічне мистецтво за своєю природою має певну гендерну специфіку (різні типи пластики, рухів та образних ролей для хлопчиків і дівчаток), у підрозділі, де уточнюється зміст поняття «естетична культура», варто було б звернути увагу на особливості формування естетичного ідеалу в контексті статево-рольової ідентифікації молодших школярів засобами танцю.

3. Перша педагогічна умова передбачає збагачення змісту хореографічної діяльності емоційно-естетичними смислами. Визнаючи ґрунтовність підходу автора, варто зауважити на доцільності ширшого обґрунтування критеріїв відбору музичного та хореографічного репертуару. Зокрема, потребує додаткового висвітлення те, на яких засадах базувався відбір хореографічного матеріалу, щоб забезпечити баланс між доступністю репертуару для молодших школярів та його високою естетичною цінністю.

4. У роботі зазначається, що діагностичний інструментарій включав анкетування батьків, результати якого показали фрагментарне використання потенціалу хореографічного мистецтва. На наш погляд, у дослідженні варто було б більше уваги приділити взаємодії школи та родини у процесі формування естетичної культури, оскільки естетичне середовище вдома є важливим чинником закріплення результатів, отриманих на заняттях із хореографії.

Відмітимо, що зазначені зауваження й рекомендації мають дискусійний характер, відображають професійне бачення окремих аспектів дисертаційного дослідження та жодною мірою не знижують його наукової й практичної цінності. Навпаки, вони підкреслюють актуальність, перспективність і високий рівень виконаної роботи, яка вирізняється ґрунтовністю теоретичного аналізу, переконливістю аналітичних узагальнень і робить вагомий внесок у розвиток методики викладання англійської мови за професійним спрямуванням у медичній освіті.

Загальний висновок. Вважаємо, що дисертаційне дослідження **Яневського Вячеслава Олександровича** «Формування естетичної культури молодших школярів у процесі навчальних занять із хореографії» містить нові науково обґрунтовані положення щодо розв'язання актуальної проблеми сучасної педагогічної науки та практики – формування естетичної культури молодших школярів засобами хореографічного мистецтва в умовах сучасної початкової освіти.

Актуальність обраної теми зумовлена потребою розвитку культурної компетентності, емоційно-ціннісної сфери, творчого потенціалу та здатності до художнього самовираження особистості дитини відповідно до пріоритетів Нової української школи та сучасних тенденцій гуманізації освіти. У цьому контексті звернення автора до педагогічного потенціалу хореографічного мистецтва як інтегративного засобу естетичного розвитку молодших школярів є своєчасним, науково виправданим і соціально значущим.

Дисертаційна робота є завершеним самостійним науковим дослідженням теоретико-експериментального характеру, у якому здійснено комплексне вивчення феномену естетичної культури молодших школярів, уточнено його сутність і

структуру, обґрунтовано педагогічні умови та розроблено структурно-функціональну модель формування досліджуваної якості у процесі навчальних занять із хореографії. Автором запропоновано цілісну педагогічну систему, яка поєднує теоретико-концептуальні засади, програмно-методичне забезпечення та діагностико-результативний інструментарій формування естетичної культури учнів початкової школи.

Безперечною перевагою дослідження є його системний характер, методологічна обґрунтованість та логічна завершеність. На високому науковому рівні здійснено аналіз філософських, культурологічних, психологічних, педагогічних та мистецтвознавчих підходів до проблеми естетичної культури особистості. Переконаливо доведено, що естетична культура молодшого школяра є інтегральним особистісним утворенням, яке охоплює когнітивно-гносеологічний, аксіологічно-емоційний та естетично-діяльнісний компоненти й виявляється у здатності до естетичного сприймання, переживання, оцінювання та творчого відтворення художніх образів у власній діяльності.

Наукову новизну роботи становить теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка педагогічних умов формування естетичної культури молодших школярів у процесі хореографічної діяльності, визначення критеріїв, показників і рівнів її сформованості, а також розроблення структурно-функціональної моделі досліджуваного процесу. Важливим науковим результатом є обґрунтування педагогічного потенціалу хореографічного мистецтва як засобу інтеграції емоційного переживання, художньо-образного мислення та творчого самовираження особистості.

Позитивної оцінки заслуговує експериментальна частина дослідження. Автором здійснено ґрунтовну діагностику вихідного рівня сформованості естетичної культури молодших школярів, розроблено та апробовано комплекс діагностичних методик, забезпечено поетапну реалізацію педагогічного експерименту. Отримані результати переконливо засвідчили ефективність запропонованих педагогічних умов і методики, що підтверджено як якісним аналізом змін у розвитку учнів, так і методами математичної статистики. Зафіксована позитивна динаміка за всіма

структурними компонентами естетичної культури свідчить про результативність авторської педагогічної системи.

Практичне значення дисертації полягає у розробленні та впровадженні методики формування естетичної культури молодших школярів у процесі навчальних занять із хореографії, підготовці відповідного навчально-методичного забезпечення, а також можливості використання отриманих результатів у практиці закладів загальної середньої освіти, позашкільної мистецької освіти, підготовці майбутніх педагогів та системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Вірогідність та обґрунтованість результатів дослідження забезпечуються чітко визначеними методологічними засадами, комплексним використанням взаємодоповнювальних методів дослідження, репрезентативністю вибірки, логікою організації педагогічного експерименту, належною статистичною обробкою отриманих даних та широкою апробацією результатів дослідження.

Дисертант проявив себе як сформований науковець, здатний самостійно здійснювати науковий пошук, аналізувати складні педагогічні явища, формувати наукові положення та впроваджувати результати дослідження в освітню практику. Робота характеризується високим рівнем наукової культури, концептуальною цілісністю, аргументованістю висновків та практичною спрямованістю.

На підставі аналізу змісту дисертації, наукових публікацій здобувача та результатів проведеного дослідження вважаємо, що дисертаційна робота **Яневського Вячеслава Олександровича** *«Формування естетичної культури молодших школярів у процесі навчальних занять із хореографії»* є завершеним самостійним науковим дослідженням, виконаним на належному теоретичному, методологічному та методичному рівнях, містить науково обґрунтовані результати, що мають істотне значення для розвитку теорії та методики виховання, мистецької освіти й педагогіки початкової школи.

Зважаючи на актуальність обраної теми, наукову новизну, теоретичну та практичну значущість отриманих результатів, їх належну обґрунтованість і достовірність, підтверджену результатами експериментального дослідження, а також повноту апробації й впровадження основних положень дисертації, вважаємо, що

дисертаційна робота Яневського Вячеслава Олександровича *«Формування естетичної культури молодших школярів у процесі навчальних занять із хореографії»* відповідає вимогам до кваліфікаційних наукових праць на здобуття ступеня доктора філософії, визначеним Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» та Порядком присудження ступеня доктора філософії і скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Дисертаційна робота повністю відповідає спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», а її автор – Яневський Вячеслав Олександрович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки».

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри іноземних мов і перекладу,
в.о. декана Гуманітано-мистецького факультету
Національного університету «Київський авіаційний інститут»
«___» _____ 2026 року

Наталія МЕЛЬНИК